

ség van, mint késői művei után hinnék. A zongoraszét *Goodson Katharina*, angol zongoraművész, kitűnően játszotta. Nagy meglepetése volt a műsornak egy 163 éves mű első előadása. *Haydn* írta. Száznegyven szimfóniája közül a 31-ik, D-dur. «Kürtjel-szimfónia» néven ismeri az irodalom. A kellemesen bűg vadászkiütnek remek zenekari költeménye. A finom mester harminchárom éves korában írta, abban az időben, mikor Esterházy herceg zenekarának vezetőjét átvette. Programzeneszerűleg egy főúri vadászhangulatát zárta szimfóniájának keretébe. Az erdő méla csendjét vadászkiütjelzések verik fel. Nyargal a falka, rohan a vad, surran a madár, visszhangosak a sziklák. De nemcsak a vadászkiüt meleg párája uralkodik a pasztellel festett vadászképen, hanem belebeszél a szőlő hegedű, gordonka, viola és fuvala is. Szólamaik ellenkeznek, feleselnek, kergetik egymást, majd mesteri finomsággal olvadnak össze s hullanak bele a nagy zenekar hullámaiba. *Dohnányi* Ernő feledhetetlenül vezényelte. Ha *Dohnányi*, *Haydn* dirigál, a zene műzsája mosolyog az Olimpuson. — A műsor utolsó száma *Ravel: Spanyol szimfóniája* volt. Üres zenekarcsillogtatás.

*

Említésreméltó esemény még, hogy *Hubay* Jenőék budai palotájukban évente szokásos házi-hangversenyeik sorozatát megkezdték. Magasrendű műsorok nemes művészetében gyönyörködhetik ilyenkor a magyar társadalom legelőkelőbb meghívott közönsége. Felejthetetlen emléket visz magával innen mindenki, mert *Hubay*, a rendkívüli mester, mindig szerepel.

A szóló koncertek közül *Burmester*, *Sauer*, *Jean Marie Darre*, *Stefániai Imre*, *Dohnányi Ernő*, *Földessyné-Hermann* Lula, *Paul Ivánne*—*Csuka* Etelka és *Koncz* János szónaestje emelkedett ki.

P. V.

Zenei irodalmunk.

II.

Zenei könyvek halmaza áll előttünk, amit mind az utolsó évek termeltek. Lássuk a legújabbakat.

Az Operaház a háború óta az újdonságok szöveggönyveit nem adta ki, a műsoron álló régi operák szöveggönyvei pedig elfogytak. Ezen a szembezőkő hiányon most már segített az

Operaház. Az újdonságokat s az állandó műsordarabok szöveggönyveit sorozatosan kiadja. Eddig öt szöveggönyv jelent meg: *Turandot*, *Hónapok háza*, *Falstaff*, *Farsangi lakodalom* és egy balett-füzet (*Aldiötörö*, *Sybia*, *Coppelia*, *Petruska*). Ezenfelül «Operaismertelők» címen figyelemreméltó sorozat indult meg, mely a népszerűbb operák tüzetes ismertetését, zenetörténeti és zeneesztétikai magyarázatát foglalja magában. Külföldön ilyen «Führer»-ek nélkül alig hallgat valaki komoly zenét. Ott a zene magyarázatnak nagy irodalma van. Nálunk vagy húsz évvel ezelőtt dr. *Vaszilievits* Emil «Népszerű operai útmutató»-ja szeretete volna betölteni ezt a feladatot, de akkor az ilyenek megírásához hiányzott a könnyed magyarázó toll. A zene művek agyonmagyarázását nagy hibának tartjuk, de a szükséges tudnivalók nélkül még a mesterművek hatása sem olyan elemeltaris. Az «Operaismertelők» írói ennek tudatában jól végezték el feladatukat. Operamagyarázataik szakszerűek és mégis élvezhetőek. A *Bánk bán*-t és a *Faust-ot Radnai* Miklós írta, a *Turandot*-ot *Lányi* Viktor s *Lohengrin*-t ifj. *Gaál* Mózses. E négy füzetet csakhamar követi még nyolc. Kiállításuk feltűnően izléeses.

Evtizedek óta egyetlen elfogadható zenei újságunk sem volt. Most egyszerre négy is keletkezett. Igaz, hogy ezekből csak dr. *Gombosi* Ottó *Crescendo* című folyóirata új, a többi: régi törzsnű új hajtás. A *Crescendo* feltűnően mellőzi a magyar zenei szempontokat. Bármilyen más nyelven is megjelenhetne. Dr. *Sereghy* Elemér folyóirata, *A zene* a székesfővárosi zenekar hivatalos kiadványa. Inkább műsormagyarázatokra szorítkozik. Feladatának megfelele. A *Goll* János által alapított *Apolló*-t *Goll* Aladár felelevenítette. Kizárólag a karirodalmat szolgálja. Hézagpótló munkát végez. Legjelentősebb szakfolyóiratunk a *Zenei Szemle*, melyet míg *Temesvárt* jelent meg, *Járosvy* Dezső szerkesztett s most, hogy a fővárosban kerül kiadásra, *Major* Ervin szerkesztő munkáját dicséri. A folyóirat tizenkettedik évfolyamát éli. Az utóbbi időben minden számában értékes zenei publikációt találunk. A szerkesztőket a magyar zenetudomány tisztult szempontjai vezetik. Legutóbbi száma *Liszt* Ferenc után a külföld előtt legnagyobb nevű magyar művészről, *Bihari* Jánosról, *Major* Ervin tollából olyan tanulmányt közöl,

amellyel e sajátmagunk által sem eléggé ismert, mondhatni mellőzött nagy mester fejére visszahelyezi a száz évvel ezelőtt lehullott glóriát.

A zenei könyvek között *Isoz Kálmán «Buda és Pest zenei művelődése 1686—1873»* című háromkötetes munkájának megjelent első kötete (18-ik század) a legjelentősebb. *Isoz Kálmán* a zene-tudományának régi, szorgalmas művelője. Ebben a művében alapvető munkát végzett. Felkutatta a legrégebb nyomokat s hangszorgalommal olyan dús anyagot gyűjtött egybe, hogy a zene magyarországi történetének több mint a fele feldolgozottnak tekinthető. Főként a magyar zenei vonatkozásokat domborította ki. Adatai olyan megbízhatók, hogy a magyar zene történetét valamikor hitelesen feldolgozó zenetörténéssz azokat: kútfőnek tekintheti.

Világhírű zeneköltőknek és zene-tudósunknak, *Bartók Bélának* és *Kodály Zoltánnak* két nagyszerű kötetét tündöklük a megjelent könyvek sorában. *Erdélyi magyar népdalok* a címe, közzéteszi: *Bartók Béla* és *Kodály Zoltán* (1921). Miután nagyszabású, minden eddigi gyűjtést egybefoglaló magyar népdal-kiadványunk nincs, a zenei folklore két kitűnő mestere egyelőre 150 erdélyi népdalt bocsátott közre. Csodálatos anyag! Megtermékenyíthet egy zenei századot. *Bartók Béla* a *magyar népdal* címen 1925-ben hatalmas tanulmányt adott ki. Zseniális tudós örökérvényű munkája.

A magyar dal tárgyköréből még egy nagyértékű kiadványt kell említenünk. *Daloskert* címen négy évszázad dalterméséből 50 gyönyörű dalt válogatott össze dr. *Molnár Imre*, a kitűnő énekművész és zene-tudós. A dalokat a nemrég elhunyt *Kern Aurél* látta el zongorakísérettel. Ez a gyűjtemény minden eddigi hasonló irányú kiadványt messze fölülmúl. Kincsesháza az énekeseknek, dísz minden zongorának és örök értéke a zseniális magyar szellemnek. Ha a világ hatalmasaiban zenei lélek élne, ezért az ötven magyar dalért meg kellett volna szegény országunknak kegyelmezniök. A *Daloskert* magyarázó jegyzetei dr. *Molnár Imre* tollát dicsérik.

Zenei irodalmunk nagy hiányát pótolta a *Napkelet-könyvtár* 6—7. füzeté, mely *Liszt Ferenc életé*-t tartalmazza. Irója: ifj. *Somssich Andor*. Jó könyv, mely főként dús adattárával vívta ki a szakirodalom elismerését.

Dr. *Haraszi Emilnek*, a kiváló zenetörténéssznek, egy könyve és két füzeté fekszik előttünk. A *magyar zene történeti emlékeinek kiadása* című tanulmányt a Magyar Történelmi Társulat ülésén olvasta fel, nagy elismerést aratva. Az értekezésben foglalt eszmék valóra váltása sokat lendítene a magyar zenetudomány előbbrevitelén. *Magyar huszárok Elzászban* címen különnyomatban is megjelent érdekes tanulmányában *Harst Celesztin* (1745) zeneképeiről ad plasztikus leírást s bőven tárgyalja a gáláns-stílus egyik legérdekesebb francia mesterének *L'hussar* és *La suite des hongrois* című slavecinre írott zeneképét. Több mint százoldalas könyvét a Budavári Tudományos Társaság adta ki. Címe: *Hangulánszás és jelentésváltozás az egyelemes és a magyar hangszerörténelben*. A hangszerhomonymák kérdésének organografiai megoldásával foglalkozik. *Haraszi* jól ír. Kár, hogy tolla nem szorgalmasabb.

Molnár Antalnak talán épen a túlságos buzgóság és szorgalom a hibája. Egymásután jelenteti meg könyveit (*A zeneművészet könyve, A zenetörténelmi szociológiája, Az új zene, Az új magyar zene, Wagner-breviárium*), amelyek hevenyészett fejezetsorozatok. A könyvet úgy kell építeni, mint a házat. És a falak kiszáradására időt kell hagyni. *Molnár Antal* könyveiben írójuk nem mindennapi tudása tükröződik, de a stílusa gyenge. Homályos, zavaros munkák!

Hammerschlag János *Bachról* gondos és eléggé élvezetes könyvet írt s dr. *Prahács Margit* a *muzikalitás lelki feltételei* címen a Budavári Tudományos Társaság kiadásában figyelemreméltó tanulmányt jelentetett meg, melyet a Napkelet-ben annakidején tüzetesebben ismertettünk. *Geszler Ödön* *Zeneművészeti írások* címen tizenegy érdekes tanulmányt adott közre s *Tóth János*, a kiváló hegedűépítő mester, valamint *Hidy László* a hegedűkészítésről írt elismeréseméltó könyvet. A Beethoven-centenárium alkalmából az Országos Bizottság gazdag műsoralbumot, az Orsz. Magy. Kir. Zeneművészeti Főiskola pedig felszázados jubileumára értékes *Emlékkönyv*-et adott ki. *Liszt* Ferenc híres *Chopin* esszéje is megjelent új magyar fordításban, valamint a külföldi szakirodalom következő művei: *Romain Rolland: Zenei miniatűrök* (két kötet); *Wagner Richard: Beethoven; Romain Rolland: Berlioz; a Documenta humana-*

sorozatban *Berlioz* Hector zseniális önéletírása; *Hevesy* Andor: *Beethoven intim élete* és önálló kötetben a *Nibelung gyűrűje* Lányi Viktor fordításában.

*

Ime, az utolsó néhány év zenei irodalmi termése, melyet annak igazolásul szedtünk össze, hogy ha a magyar zenekultúrának ez a gondozatlan fája ennyi és ilyen gyümölcsöt terem: — méltó a pártolásra és pártfogásra. *Papp Viktor.*

Magyar folyóiratszemele.

Az ismerős borítékok, a tudott programok, a meglepetéstelen tartalmak között szívesen és kíváncsian fogad a folyóiratok lapozgatója egy-egy új címet. Miféle mondanivalók lehetnek azok, amelyek nem férnek a meglevő keretek egyikébe sem, miféle váratlan igazságokat hoznak a járatlan ösvények kedvelői? A szeszélyesen felbukkanó és újra eltűnő lapokból (amelyeknél — ó, átkos pénzkérdés — a friss, hangos legújabb szám talán már kihült, magvaszakadt halottat jelent, mikor a kezünkbe jut), próbálom kiköszödni: micsoda érték, szépség, gondolat kényszeríti ki magának bennük a tetetöltést. Mit kívánnak, mit adnak e fiatal szabadcsapatok?

Sajnos, a fiatalok nagy része csak tradíciós forradalmárságból érzi, hogy kívánnia kell valamit, de belső szükség nem igen hajtja reá és alig van tisztában vele, hogy mit kívánjon. Lázad, mert azt tanulta, hogy minden jóra való fiatalság így cselekszik, de této-vázva keresgél valamit, ami ellen teljes meggyőződéssel lázadhatna. Tragikus sorsú nemzedék, amelyiknek nincs kin és min diadalt aratnia. A legöregebben nem edemes útni; ugyan kinek is volna kedve ma már hozzá? A közbülsők, a század elejének lelkes forradalmárai, pedig furcsa helyzetben vannak. Öregszenek és fiataloskodni kénytelenek, pihenésre vágyanak és elvesztették a talajt lábuk alól, lehigadni, megérni szeretnének és folytatniok kell a régi pezsgést. Különös, kiesett réteg; férfikorát éli és jövője már csak a multja, emlékeit dédelgeti, önéletrajzokkal próbálja szítani a régi tüzet, bágyadt szentimentalizmussal ápolja baráti összetartását, zsémbel, nyughatatlan, elégedetlen és mellőzött. Mit nem adna a régi energiáért, a régi önbizalomért, amit ideges fáradsággal to-

vábbra is mímel magában! Ez a kocsnyás, tétova társaság sem igazi ellenfél már, mint volt még pár éve. A fiatalság küzdeni akar és elboruló szemmel keresi a közvetlen ellenfelet. Mert ő csak közelharcot tanult meg elődeitől és csak nagyon kis töredékében sejtje meg, hogy most nagyobb, távolibb célú, régibb ellenségű küzdelemnek kell következnie. De szerencsére ez a kis töredék egyre szaporodik és sejtése egyre tudatosabb lesz.

Mit tesz hát ifjú birkózónk, hogy az izmai el ne ernyedjenek a tétlenségben? Egy-egy könnyed ökölcsapást osztogat jobb és balfelé, amivel egyttal megmutatja függetlenségét, hivatalos irodalomnak, csendes vizeknek, nyugat szép lelkeinek egyaránt kijut a rossz-lásból. Idáig rendben, de mik az új célok és újak-e valóban? Fiatal irodalmárunk lenézi a pesszimizmus káoszát és optimistának hirdeti ugyanazt a káoszt. Elítéli a retorikát és rétorainkat és önfelédten élvezi a frissen kalapált, de ismerős csengésű szavak zenéjét. Őserőt ígér egyik lapjának címében, alkotást a másokban, távoli horizontot a harmadikban és belül a szavak vajudásában hasztalan lessük a megszületendő gondolatot.

A színtelen és életképtelen lapok között van azonban egy, amelyik szíves akarattal és kétségtelen tehetséggel próbálja kiharcolni életét, megteremteni életigazoló egyéni formáját. Ez a lap a *Hid*, amely szoros erdélyi kapcsolatokkal indult, székel fiatalok alapították, új (második) évfolyamában azonban — úgy látszik — szélesebb alapon, megnövekedett gárdával kíván haladni a megkezdett irányban. És épen mert rokonszenves és erőteljes a gárda, fáj látni beletemetkezésüket megváltónak hitt, de valójában természetlen nagy szavakba. A szintézis jegyében a legkülönfélébb elemeket gyúrják össze zavaros rendszeré. Az erdélyi szellem józan önbizalmát és elkülönödő hajlamát exaltáltta dagasztják, viszont a magyar alföldi paraszt testére szabott képzeteket minden változtatás nélkül átviszik a székel góbéra. Dacos nyugat felé fordulásukat bizonytalan keletisztelettel vegyítik, büszkén hirdetett fajiságukat kozmikus rajongással fűszerezik. Szabódezsős szólamok kergetik egymást elmélkedéseikben, kritikáikban, bőven és feltartóztatlanul, de épen sima gőrdülékenységgükkel gyanút keltve értékük iránt. Ahelyett hogy friss szemmel néznék